

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VII kadencja

Druk nr 884
Warszawa, 25 maja 2012 r.

Pani
Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o systemie oświaty.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Ryszarda Kalisza.

(-) Romuald Ajchler; (-) Leszek Aleksandrak; (-) Jacek Czerniak;
(-) Tomasz Garbowski; (-) Tadeusz Iwiński; (-) Dariusz Joński; (-) Ryszard Kalisz;
(-) Tomasz Kamiński; (-) Krystyna Łybacka; (-) Zbigniew Matuszczak;
(-) Leszek Miller; (-) Cezary Olejniczak; (-) Artur Ostrowski;
(-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Jerzy Wenderlich; (-) Bogusław Wontor;
(-) Zbyszek Zaborowski; (-) Ryszard Zbrzyzny.

Ustawa
z dnia
o zmianie ustawy o systemie oświaty

Art. 1. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 ze zm.¹) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„ 1. Lekcje religii lub etyki organizują:

a) publiczne przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja – na życzenie rodziców,

b) publiczne szkoły ponadgimnazjalne – wyłącznie na życzenie uczniów.

2. Uczestniczenie lub nieuczestniczenie w lekcjach religii bądź etyki nie może być przyczyną bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ucznia lub jego rodziców.

3. Życzenie, o którym mowa w ust. 1, wyraża się w drodze pisemnej deklaracji, której wzór i tryb składania określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania. Deklaracja powinna uwzględniać w sposób wyraźny możliwość wyboru między uczestniczeniem w lekcjach religii, lekcjach etyki lub nieuczestniczeniem w żadnych z wymienionych zajęć oraz informację o treści ust. 2.

4. Oceny z religii ani etyki nie wlicza się do średniej ocen uzyskanej przez ucznia w wyniku rocznej klasyfikacji. Uzyskana ocena nie ma wpływu na promocję ucznia do klasy programowo wyższej ani na ukończenie szkoły.

5. Oceny z religii ani etyki nie umieszcza się na świadectwach państwowych.

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2781; z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400, Nr 249, poz. 2104; z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532, Nr 227, poz. 1658; z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280, Nr 181, poz. 1292; z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370, Nr 235, poz. 1618; z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241, Nr 219, poz. 1705; z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857, Nr 148, poz. 991; z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 139, poz. 814, Nr 149, poz. 887, Nr 205, poz. 1206.

6. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w porozumieniu z władzami kościołów i związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadania obejmującego organizację lekcji religii, uwzględniając w szczególności treść ust. 2 oraz konieczność przeprowadzania tych zajęć na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej.

7. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadania obejmującego organizację lekcji etyki, uwzględniając w szczególności treść ust. 2 oraz konieczność przeprowadzania tych zajęć na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej.”

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, gwarantując każdemu wolność sumienia i wyznania, jednocześnie wskazuje, że rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem. Są to prawa, które znajdują podstawę nie tylko w postanowieniach ustawy zasadniczej, ale i Europejskiej Karcie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Jak wskazał bowiem Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku w sprawie Grzelak przeciwko Polsce, wolność przekonań, sumienia i wyznania jest jednym z fundamentów społeczeństwa demokratycznego w rozumieniu Konwencji. Zdaniem Trybunału, wolność ta stanowi wymiarze religijnym jeden z najistotniejszych elementów składających się na tożsamość wyznawców i ich koncepcji życia, mający jednocześnie wartość dla ateistów, agnostyków, sceptyków i laików. Pluralizm jest bowiem – w opinii Trybunału – nieodłączną częścią wywalczonego przez stulecia demokratycznego modelu społeczeństwa.

Stanowisko Trybunału powinno służyć za dyrektywę dla władz publicznych przy wydawaniu i stosowaniu norm określających sposób realizacji wspomnianych praw. Szczególną wrażliwość powinny one zachować przy określaniu zasad organizowania lekcji religii i etyki, sytuacji uczniów uczestniczących w tych zajęciach, jak i z nich niekorzystających. Wolność sumienia i wyznania może bowiem być w szczególnie istotny sposób naruszana w kontekście świadczenia usług edukacyjnych.

Zasady organizowania lekcji religii i etyki określa obecnie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. Nr 36, poz. 155 ze zm.). Wprowadza ono po stronie publicznych szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych obowiązek zorganizowania lekcji etyki na życzenie rodziców, a w szkołach ponadgimnazjalnych – także na życzenie samych uczniów. Zarówno lekcje etyki, jak i religii odbywają się wyłącznie na życzenie rodziców lub samych uczniów wyrażone w formie oświadczenia. Zgodnie z rozporządzeniem, uczestniczenie lub nieuczestniczenie w przedszkolnej albo szkolnej nauce religii lub etyki nie może być powodem dyskryminacji przez kogokolwiek w jakiegokolwiek formie, natomiast w czasie trwania lekcji religii lub etyki

szkoły są obowiązane zapewnić opiekę lub zajęcia wychowawcze uczniom, którzy nie korzystają z nauki religii lub etyki w szkole. Należy podkreślić, że w myśl przywołanego rozporządzenia status lekcji etyki jest mniej korzystny aniżeli zajęć z religii. Te pierwsze bowiem nie mogą być organizowane w przedszkolach, a ich wymiar ustalany jest przez dyrektora szkoły, co oznacza, że może być potencjalnie niższy aniżeli w przypadku religii.

Niestety, powszechna wiedza wskazuje, że opisane normy nie są w wielu szkołach przestrzegane. W szczególności muszą budzić sprzeciw praktyki, o których donoszą media, a które potwierdza codzienna działalność polskich szkół.

Po pierwsze, rodzice i uczniowie nie są informowani przez dyrektorów wielu szkół o możliwości zorganizowania dla każdego zainteresowanego lekcji etyki. Wydaje się, że taki obowiązek wynika wyraźnie ze statutowanej przez Konstytucję zasady zaufania obywatela do państwa, wynikającej z zasady demokratycznego państwa prawnego. Praktyka ta prowadzi do dyskryminacji osób zainteresowanych lekcjami etyki.

Po drugie, wiele szkół stosuje domniemanie uczestnictwa uczniów w zajęciach z religii. Zazwyczaj przejawia się ono w zakładaniu przez nie obecności lekcji religii w danej placówce (np. w planie lekcji) przed złożeniem przez rodziców bądź uczniów stosownego oświadczenia przy jednocześnie odmiennym traktowaniu lekcji etyki, które – jeśli są organizowane – to na wyraźny wniosek rodziców bądź uczniów. A przecież, stosownie do przepisów przywołanego rozporządzenia, zajęcia z religii i etyki organizowane są w tym samym trybie.

Po trzecie, wiele szkół nie zapewnia uczniom nieuczęszczającym w szkole na lekcje religii w czasie ich trwania stosownej opieki lub zajęć wychowawczych, które odpowiadałyby ich potrzebom oraz nie byłyby źródłem niedopuszczalnej dyskryminacji.

Opisane praktyki doprowadziły do stanu faktycznej niedostępności lekcji etyki w polskich szkołach oraz dyskryminacji osób wyrażających zainteresowanie tymi zajęciami.

Potwierdza to fakt, że trzykrotnie (sprawy: Janik *przeciwko Polsce*, Saniewski *przeciwko Polsce*, Grzelak *przeciwko Polsce*) kwestia faktycznego dostępu do zajęć z etyki w Polsce była przedmiotem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Problem ten był również wielokrotnie poruszany w mediach, a także stał się elementem działalności wielu organizacji społecznych (w tym Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka), aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich, parlamentarzystów oraz samorządowców.

Jak słusznie wskazał Rzecznik Praw Obywatelskich, problemów z organizowaniem lekcji etyki nie można tłumaczyć wyłącznie brakiem odpowiedniej liczby chętnych, określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach. Zdaniem Rzecznika, brak zainteresowania nauką etyki może właśnie wynikać z faktu nieorganizowania tych lekcji, z braku realnej oferty przedstawionej uczniom, iż jeśli chcą takie lekcje zostaną rzeczywiście zorganizowane².

W opinii wnioskodawców, scharakteryzowane wyżej problemy związane z faktyczną niedostępnością lekcji etyki w polskich szkołach wynikają z obowiązującego stanu prawnego. W szczególności, wnioskodawcy stoją na stanowisku, że umożliwia on pośrednią dyskryminację osób zainteresowanych udziałem w lekcjach etyki oraz uczniów nieuczestniczących ani w zajęciach z etyki, ani z religii. Wydaje się bowiem, że obowiązujące przepisy w istocie prowadzą do sytuacji, w której faktyczna możliwość uczęszczania na lekcje etyki zależy od determinacji rodziców i dobrej woli dyrektorów szkół. Brakuje rozwiązań prawnych, które zapewniałyby możliwość uczestniczenia w lekcjach etyki każdemu zainteresowanemu. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w szkołach podstawowych, w których zajęcia z etyki organizowane są sporadycznie. Obecna regulacja jest lakoniczna i – jak pokazuje doświadczenie – wywołuje sprzeczne interpretacje.

Projekt ustawy wychodzi z założenia, że ze względu na konieczność ochrony wolności sumienia i wyznania oraz prawa rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem, a zatem wartości konstytucyjnych – należy zrównać status lekcji religii i etyki. Zdaniem wnioskodawców, oznacza to w szczególności konieczność podniesienia do rangi ustawowej leżącego po stronie szkół publicznych obowiązku organizowania lekcji etyki, jak również uregulowania warunków i sposobu ich przeprowadzania w odrębnym od przepisów poświęconych zajęciom z religii rozporządzeniu. W opinii wnioskodawców, te same względy przemawiają za wprowadzeniem do ustawy klauzuli o zakazie dyskryminacji ze względu na udział w lekcjach religii, etyki lub nieuczestniczenie w zajęciach z obu przedmiotów oraz dopuszczeniem organizowania lekcji etyki w przedszkolach.

W opinii wnioskodawców, kluczowym problemem prawnym, tworzącym w praktyce istotne bariery w swobodnym dostępie do lekcji etyki, jest tryb wyrażania woli

² Zob. wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2010 r., sygn. RPO - 601727 - I/10/KJ.

uczestniczenia w zajęciach z tego przedmiotu. W obecnym stanie prawnym – stosownie do przepisów rozporządzenia – jest to oświadczenie złożone w najprostszej formie. Taka formuła prowadzi w praktyce – o czym wspomniano wyżej – do stosowania domniemania uczestnictwa w lekcjach religii. Zdaniem wnioskodawców, problem ten może rozwiązać wprowadzenie ujednoliconej procedury wyrażania woli uczęszczania na lekcje religii i etyki, takiej samej dla obu przedmiotów. Wnioskodawcy proponują, aby ustanowić obowiązek doręczenia każdemu rodzicowi (uczniowi) z początkiem roku szkolnego deklaracji, której wzór zostanie określony w rozporządzeniu. W jej treści zostanie wyraźnie wskazana możliwość wyboru między religią, etyką a nieuczestniczeniem w zajęciach z żadnego z tych przedmiotów, a ponadto informacje, które mają zapobiec dyskryminacyjnemu traktowaniu uczniów lub ich rodziców z powodu wyboru dokonanego w deklaracji. Zdaniem wnioskodawców, temu samemu celowi w sferze faktycznej będzie służyć wprowadzenie zasady, że lekcje religii i etyki są organizowane wyłącznie na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej. W ten sposób osoby nieuczęszczające na lekcje religii lub etyki nie będą czuły się traktowane gorzej od swoich rówieśników, zmuszone – jak wielokrotnie donosiły media – do spędzania czasu na korytarzu lub w bibliotece szkolnej.

Wnioskodawcy uważają również, że dotychczasowy sposób organizowania lekcji religii i etyki w szkołach ponadgimnazjalnych nie realizował w pełni dyrektyw płynących z art. 53 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 1 Konstytucji, tj. nie zapewniał należytej ochrony wolności sumienia i wyznania młodego człowieka. Trzeba bowiem uznać, że współcześnie osoba szesnastoletnia, rozpoczynająca naukę w szkole ponadgimnazjalnej, dysponuje – stosownie do treści art. 48 ust. 1 ustawy zasadniczej – odpowiednim stopniem dojrzałości, który umożliwia jej podjęcie w pełni świadomej, stosownie do jej własnych przekonań religijnych i światopoglądowych, decyzji o udziale w lekcjach religii lub etyki. W tym kontekście wydaje się, że na ponadgimnazjalnym etapie, prawo rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego kształcenia musi ustąpić przed wolnością sumienia i wyznania uczniów (art. 53 ust. 1, art. 53 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 1 Konstytucji). Prawo rodziców w tym wieku powinno już być realizowane przede wszystkim w toku codziennego procesu wychowawczego, w ramach stosunków rodzinnych, nie zaś zajęć szkolnych.

Wnioskodawcy stoją również na stanowisku, że wyraźnego sformułowania w ustawie wymaga przyjęta w orzecznictwie sądowym teza, iż leżący po stronie szkoły obowiązek organizowania lekcji religii i etyki nie rodzi po stronie ucznia obowiązku uczestniczenia w

zajęciach z co najmniej jednego z wymienionych przedmiotów. Zdaniem wnioskodawców, każdy uczeń (jego rodzice) powinien mieć prawnie zagwarantowaną możliwość wyboru pomiędzy udziałem w lekcjach religii lub etyki albo nieuczestniczeniem w zajęciach z religii i etyki.

Zdaniem wnioskodawców, obecny stan prawny, w którym umieszcza się na świadectwach szkolnych ocenę z religii lub etyki jest nie do pogodzenia z normatywną treścią art. 53 ust. 7 Konstytucji, zgodnie z którym nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania. A przecież - choćby w odbiorze społecznym - zamieszczenie oceny z religii na świadectwie szkolnym traktowane jest co najmniej jako deklaracja światopoglądu teistycznego. Podobnie uczestniczenie w zajęciach etyki może być rozumiane jako deklaracja bezwyznaniowości.

W opinii wnioskodawców, lekcje religii i etyki w swoim założeniu oraz specyfice przekazywanych treści różnią się zasadniczo od pozostałych przedmiotów szkolnych. W przypadku lekcji religii ten szczególny charakter jest bardzo czytelny - zarówno program nauczania, podręczniki, kwalifikacje i tryb zatrudniania nauczycieli oraz sposób sprawowania nadzoru odróżnia te zajęcia od innych przedmiotów szkolnych. Co ważne, ocena z religii jest integralnym elementem wychowania religijnego i jako taka stanowi w istocie wewnętrzną sprawę związków wyznaniowych. Natomiast w przypadku lekcji etyki wspomniana specyfika wynika przede wszystkim z programu i celów stawianych przed tymi zajęciami. Nie służą one bowiem wyłącznie przekazaniu określonej partii wiedzy, ale przede wszystkim rozbudzeniu wrażliwości moralnej uczniów, udzieleniu im pomocy w rozwiązywaniu podstawowych dylematów etycznych bez odwoływania się do założeń światopoglądu teistycznego. Z tych względów, zdaniem wnioskodawców uzasadnione jest przyjęcie rozwiązania, że ocen z religii i etyki nie wlicza się do średniej ocen uzyskanej przez ucznia w wyniku rocznej klasyfikacji, a uzyskana ocena nie ma wpływu na promocję ucznia do klasy programowo wyższej.

Wnioskodawcy proponują także, żeby usunąć z art. 12 nowelizowanej ustawy usterki legislacyjne, które wywoływały wątpliwości interpretacyjne i krytyczne uwagi w literaturze prawniczej. Dotyczy to w szczególności braku wytycznych w przepisie konstruującym delegację do wydania rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz zastosowania przez ustawodawcę niewłaściwych spójników.

Projektowana ustawa nie spowoduje obciążenia budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Jej przedmiotem jest zmiana trybu organizacji zajęć z etyki. Stanowi ono również w obecnym stanie prawnym obowiązek po stronie szkół, a zatem – stosowne środki są już zabezpieczone w budżecie państwa oraz budżetach jednostek samorządu terytorialnego.

Projekt nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039, późn. zm.).

Projekt nie wymaga przedłożenia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej lub Europejskiemu Bankowi Centralnemu w celu uzyskania opinii, dokonania konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 14 czerwca 2012 r.

BAS-WAPEiM-1392/12

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia prawna w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej
poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Ryszard Kalisz)**

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity: Monitor Polski z 2012 r. poz. 32) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę art. 12 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zmianami). Zmiana polega na ustanowieniu nowych zasad organizowania lekcji religii oraz etyki przez publiczne przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Zgodnie z założeniami projektu obowiązek zorganizowania takich lekcji byłby uzależniony od stosowanego życzenia rodziców albo – na etapie ponadgimnazjalnym – uczniów. Oceny z religii i etyki nie umieszczano by na świadectwach państwowych, nie miałyby one wpływu na wysokość średniej ocen ani promocję ucznia. Projekt wprowadzałby także do ustawy wyraźny zakaz dyskryminacji ucznia ze względu na uczestniczenie albo nieuczestniczenie w lekcjach religii albo etyki.

Zgodnie z art. 2 projektu, ustawa miałaby wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Prawo Unii Europejskiej nie obejmuje przedmiotu projektu ustawy.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

4. Konkluzja

Przedmiot poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty nie jest objęty prawem UE.

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

Warszawa, 14 czerwca 2012 r.

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna
w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o
systemie oświaty (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Ryszard Kalisz)
jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu
art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt przewiduje zmianę art. 12 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zmianami). Zmiana polega na ustanowieniu nowych zasad organizowania lekcji religii oraz etyki przez publiczne przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Zgodnie z założeniami projektu obowiązek zorganizowania takich lekcji byłby uzależniony od stosowanego życzenia rodziców albo – na etapie ponadgimnazjalnym – uczniów. Oceny z religii i etyki nie umieszczano by na świadectwach państwowych, nie miałyby one wpływu na wysokość średniej ocen ani promocję ucznia. Projekt wprowadzałby także do ustawy wyraźny zakaz dyskryminacji ucznia ze względu na uczestniczenie albo nieuczestniczenie w lekcjach religii albo etyki. Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Projekt nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.

Dyrektor Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 12 lipca 2012 r.

ZW/0714/184/12

Pan
Lech Czajła
Szef
Kancelarii Sejmu

Pracownicy Biura Muzyczne

W odpowiedzi na pismo z dnia 26 czerwca 2012 r., dotyczące przedłożenia opinii nt. poselskiego projektu ustawy: **o zmianie ustawy o systemie oświaty**, w załączeniu, uprzejmie przekazujemy opinie otrzymane z województw: warmińsko-mazurskiego, lubuskiego i opolskiego.

Z Bogdanem Ciepielewskim

/-/ Bogdan Ciepielewski

Dyrektor Biura ZWRP

Olsztyn 2012-07-.....

KE-BJO.5423.54.2012.RK

Przedstawiony poselski projekt *Ustawy z dnia.... O zmianie ustawy o systemie oświaty* proponuje istotne zmiany w treści artykułu 12 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz. U. z 2004r., nr 256, poz.2572 ze zm.), który reguluje kwestię organizacji zajęć z religii w szkołach.

W ustępie 1 lit b. Projektodawca zapisał, że lekcje religii lub etyki organizują „publiczne szkoły ponadgimnazjalne – wyłącznie na życzenie uczniów”. Nie uwzględniono faktu, że uczeń pierwszej i drugiej klasy szkoły ponadgimnazjalnej nie jest osobą pełnoletnią, a zatem to rodzice i prawni opiekunowie mają prawo i obowiązek zdecydować o jego udziale lub rezygnacji z uczęszczania na lekcje religii lub etyki. W dotychczasowym brzmieniu art. 12 ust. 1 rozstrzyga, że tylko pełnoletni uczeń sam decyduje o uczęszczaniu na lekcje religii.

Ustęp 2, w proponowanym brzmieniu stanowi, że uczestniczenie lub nieuczestniczenie w lekcjach religii bądź etyki nie może być przyczyną bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ucznia lub jego rodziców. Oczywiście takiego stanu, wynikająca z innych norm prawnych, w tym Konstytucji RP, oraz norm funkcjonujących zwyczajowo w demokratycznym społeczeństwie sprawia, że taki zapis w *ustawie o systemie oświaty* jest zbędny.

Proponowany zapis ustępu 4-ego, który stwierdza, że nie wlicza się oceny z religii ani etyki do średniej oceny uzyskanej przez ucznia w wyniku rocznej klasyfikacji, jest sprzeczny z wyrokiem z 2 grudnia 2009 r. Trybunału Konstytucyjnego, który orzekł, że wliczanie ocen z religii lub etyki do średniej rocznej lub średniej końcowej jest konsekwencją umieszczania ocen z religii lub etyki na świadectwie szkolnym. Konsekwencją ocen z religii na świadectwie szkolnym jest także równoprawna z innymi przedmiotami nauczania możliwość wliczania ocen z religii i etyki do średniej rocznej lub końcowej.

Proponowany zapis ustępu 5-ego, by oceny z religii i etyki nie umieszczać na świadectwach państwowych jest próbą stworzenia jakiejś fikcji. Skoro uczeń uczęszczał na zajęcia z religii lub etyki to świadectwo, które jest dokumentem poświadczającym zakres pobieranej nauki, nie może tego faktu ignorować.

Wprowadzenie do praktyki szkolnej zasady, by zajęcia z religii lub etyki organizować na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej (proponowany ustęp 6 i 7) oznacza znaczną komplikację w organizacji lekcji. Kwestie organizacji zajęć winny pozostawać wyłączną kompetencją dyrektora szkoły, który zna szczegółowo uwarunkowania lokalne.

Przedstawione propozycje nie przyczyniają się do ustabilizowania nauczania religii i etyki w szkołach, lecz zmierzają do wywołania dyskusji nad czymś, co funkcjonuje poprawnie i z pożytkiem dla dzieci i młodzieży.

Sporządził Ryszard Krępała

Lubuskie

Urząd Marszałkowski
Województwa Lubuskiego

ul. Podgórna 7
65-057 Zielona Góra
tel. +48/68/454 52 00 fax. +48/68/454 53 95
www.lubuskie.pl

Zielona Góra, 06.07.2012r.

DS.III.040.2.2012

Pan
Bogdan Ciepielewski
Dyrektor Biura
Związku Województw RP

Po zapoznaniu się z poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty, dotyczącym zmian w zakresie lekcji religii i etyki informujemy, iż Województwo Lubuskie wyraża opinię **negatywną**. Uważamy, że obowiązujące w tym zakresie zapisy, zostały to przyjęte i zaakceptowane przez społeczeństwo i środowiska edukacyjne.

z up. MARSZALKI WOJEWÓDZTWA

Mirosława Głaz
Dyrektor Departamentu
Infrastruktury Społecznej

MICHAŁ MARSZAŁEK
Marek Sztyka
Marek Sztyka

Opinia z woj. opolskiego nt. poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty

Przedstawiony projekt dotyczy propozycji zmian w zakresie organizacji nauczania religii i etyki w publicznych przedszkolach i szkołach.

Projektodawcy proponują aby, w celu zrównania obu przedmiotów, wprowadzić pisemne deklaracje dotyczące uczestnictwa w zajęciach religii lub etyki.

Proponują także aby deklarację taką, po ukończeniu 16 lat, zgodnie z zapisami konstytucji mógł podpisywać uczeń, a nie jego rodzice.

Oceny z religii lub etyki nie byłyby umieszczane na świadectwie szkolnym.

W opinii projektodawców powyższe propozycje miałyby przyczynić się do zrównania statusu lekcji religii i etyki. Z takim założeniem trudno jest dyskutować. Dotychczasowa praktyka wykazuje bowiem, że szkoły generalnie stosowały zasadę domniemania uczestnictwa uczniów w lekcjach religii, a formą wyboru tych zajęć było proste oświadczenie rodzica ucznia (po uzyskaniu pełnoletniości także samego ucznia). Zajęcia z etyki realizowane były w nielicznych szkołach na wyraźne żądanie rodziców lub uczniów. Często praktyką był bowiem brak informacji o możliwości uczęszczania na lekcje etyki, jak również brak opieki nad uczniami nie uczęszczającymi na religię bądź etykę.

Przyjęcie zaproponowanych rozwiązań pozwoliłoby na organizowanie zajęć z religii i etyki w tym samym trybie. Pozwoliłoby także na ograniczenie, występującej dotychczas, dyskryminacji osób zainteresowanych uczestnictwem w zajęciach z etyki, poprzez nałożenie na szkoły ustawowego obowiązku organizacji lekcji etyki. Natomiast uczeń lub jego rodzice, poprzez wypełnienie deklaracji, zawierającej informacje o możliwości wyboru między religią, etyką lub nieuczestniczeniem w zajęciach z ww. przedmiotów zostaną w pełni poinformowani o stworzonych w tym zakresie możliwościach. Istotną kwestią może w tej sytuacji być zapewnienie odpowiedniej kadry do prowadzenia zajęć z etyki w poszczególnych szkołach.

Także propozycja rezygnacji z umieszczania na świadectwach szkolnych ocen z religii i etyki wydaje się w pełni uzasadniona. Jest to zgodne z zapisami konstytucji RP, gwarantującymi obywatelom prawo do nieujawniania organom władzy swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania.

Uznając przedstawione powyżej racje projektodawców zwrócić trzeba uwagę, że kilka lat temu wprowadzono oceny z tych przedmiotów na świadectwie i wliczanie do średniej ocen ucznia. Rozwiązania systemowe powinny mieć w edukacji wymiar raczej długofalowy. Kolejne reformy, które co kilka lat wprowadzają radykalne, często wzajemnie wykluczające się, zmiany nie służą procesowi nauczania poszczególnych przedmiotów, wprowadzają brak stabilności w państwowym systemie oświaty.

PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 18 lipca 2012 r.

BSA I - 021- 252/12

SEKRETARIAT SZEFA KS

Nr
Data wpływu 23.07.2012

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 26 czerwca 2012 r., GMS-WP-173-188/12 uprzejmie informuję, że Sąd Najwyższy na podstawie art. 1 p. 3 ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 23 listopada 2002 r. (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) nie uznaje za celowe opiniowania **poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty**.

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski
Stanisław DĄBROWSKI

**GENERALNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH
OSOBOWYCH**

dr Wojciech R. Wiewiórowski

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz. 23.07.2012

Data wpływu

DOLiS - 033 - 337/12/MK /44141

Warszawa, dnia 19 lipca 2012 r.

Pan

Lech Czapla

Szef Kancelarii Sejmu

ul. Wiejska 2/4/6

00-902 Warszawa

Stronny Sejmik

w odpowiedzi na pismo z dnia 26 czerwca 2012 r. – znak: GMS-WP-173-188/12 – (data wpływu do Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych 2 lipca 2012 r.) uprzejmie informuję iż w projekcie **ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty** wątpliwość organu do spraw ochrony budzi treść art. 12 ust. 3, która nakłada na ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania obowiązek określenia wzoru pisemnej deklaracji składanej przez rodziców (w przypadku publicznych przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów) lub uczniów (w przypadku publicznych szkół ponadgimnazjalnych) w zakresie uczestniczenia lub nieuczestniczenia w lekcjach religii bądź etyki oraz trybu jej składania, nie wskazując jednocześnie formy prawnej, w jakiej owo określenie ma nastąpić. Sądząc po treści uzasadnienia, projektodawca wydaje się mieć świadomość, iż uregulowanie tej kwestii powinno nastąpić w przepisach o randze rozporządzenia. Niemniej jednak przesądzenie o wyborze tejże drogi unormowania przedmiotowej problematyki powinno znaleźć odzwierciedlenie w treści samego projektu, nie zaś tylko uzasadnienia do niego.

2 *[signature]*

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
z up. Z - ca Generalnego Inspektora

[signature]
Andrzej Lewiński

Warszawa, 23 lipca 2012 r.

Posel na Sejm RP

Ryszard Kalisz

Pani

Ewa Kopacz

Marszałek Sejmu RP

Szanowna Pani Marszałek,

jako przedstawiciel wnioskodawców w odpowiedzi na pismo Pana Wicemarszałka Cezarego Grabarczyka z dnia 27 czerwca 2012 r., znak: GMS-WL-03-163/12, w sprawie:

- wątpliwości co do zgodności projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty z art. 92 Konstytucji oraz § 63 Zasad Techniki Prawodawczej Rzeczypospolitej Polskiej;
- wątpliwości co do zgodności uzasadnienia projektu ustawy z art. 34 ust. 2 pkt 4 Regulaminu Sejmu RP oraz art. 118 ust. 3 Konstytucji RP

na podstawie art. 36 ust. 4 Regulaminu Sejmu RP składam autopoprawkę (projekt ustawy wraz z uzasadnieniem) do zgłoszonego 4 czerwca 2012 r. przez grupę posłów Klubu Poselskiego Sojusz Lewicy Demokratycznej **projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty**.

Z poważaniem

Ustawa
z dnia
o zmianie ustawy o systemie oświaty

Art. 1. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r., nr 256, poz. 2572 ze zm.¹) art. 12 otrzymuje brzmienie:

„ 1. Lekcje religii lub etyki organizują:

- a) publiczne przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja – na życzenie rodziców,
- b) publiczne szkoły ponadgimnazjalne – wyłącznie na życzenie uczniów.

2. Uczestniczenie lub nieuczestniczenie w lekcjach religii bądź etyki nie może być przyczyną bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ucznia lub jego rodziców.

3. Życzenie, o którym mowa w ust. 1, wyraża się w drodze pisemnej deklaracji, której wzór i tryb składania określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania **w drodze rozporządzenia**. Deklaracja powinna uwzględniać w sposób wyraźny możliwość wyboru między uczestniczeniem w lekcjach religii, lekcjach etyki lub nieuczestniczeniem w żadnych z wymienionych zajęć oraz informację o treści ust. 2.

4. Oceny z religii ani etyki nie wlicza się do średniej ocen uzyskanej przez ucznia w wyniku rocznej klasyfikacji. Uzyskana ocena nie ma wpływu na promocję ucznia do klasy programowo wyższej ani na ukończenie szkoły.

5. Oceny z religii ani etyki nie umieszcza się na świadectwach państwowych.

6. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania **po zasięgnięciu opinii** władz kościołów i związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadania obejmującego

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703, Nr 281, poz. 2781; z 2005 r. Nr 17, poz. 141, Nr 94, poz. 788, Nr 122, poz. 1020, Nr 131, poz. 1091, Nr 167, poz. 1400, Nr 249, poz. 2104; z 2006 r. Nr 144, poz. 1043, Nr 208, poz. 1532, Nr 227, poz. 1658; z 2007 r. Nr 42, poz. 273, Nr 80, poz. 542, Nr 115, poz. 791, Nr 120, poz. 818, Nr 180, poz. 1280, Nr 181, poz. 1292; z 2008 r. Nr 70, poz. 416, Nr 145, poz. 917, Nr 216, poz. 1370, Nr 235, poz. 1618; z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 31, poz. 206, Nr 56, poz. 458, Nr 157, poz. 1241, Nr 219, poz. 1705; z 2010 r. Nr 44, poz. 250, Nr 54, poz. 320, Nr 127, poz. 857, Nr 148, poz. 991; z 2011 r. Nr 106, poz. 622, Nr 112, poz. 654, Nr 139, poz. 814, Nr 149, poz. 887, Nr 205, poz. 1206.

organizację lekcji religii, uwzględniając w szczególności treść ust. 2 oraz konieczność przeprowadzania tych zajęć na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej.

7. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadania obejmującego organizację lekcji etyki, uwzględniając w szczególności treść ust. 2 oraz konieczność przeprowadzania tych zajęć na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej.”

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, gwarantując każdemu wolność sumienia i wyznania, jednocześnie wskazuje, że rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem. Są to prawa, które znajdują podstawę nie tylko w postanowieniach ustawy zasadniczej, ale i Europejskiej Karcie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Jak wskazał bowiem Europejski Trybunał Praw Człowieka w wyroku w sprawie Grzelak przeciwko Polsce, wolność przekonań, sumienia i wyznania jest jednym z fundamentów społeczeństwa demokratycznego w rozumieniu Konwencji. Zdaniem Trybunału, wolność ta stanowi w wymiarze religijnym jeden z najistotniejszych elementów składających się na tożsamość wyznawców i ich koncepcji życia, mający jednocześnie wartość dla ateistów, agnostyków, sceptyków i laików. Pluralizm jest bowiem – w opinii Trybunału – nieodłączną częścią wywalczonego przez stulecia demokratycznego modelu społeczeństwa.

Stanowisko Trybunału powinno służyć za dyrektywę dla władz publicznych przy wydawaniu i stosowaniu norm określających sposób realizacji wspomnianych praw. Szczególną wrażliwość powinny one zachować przy określaniu zasad organizowania lekcji religii i etyki, sytuacji uczniów uczestniczących w tych zajęciach, jak i z nich niekorzystających. Wolność sumienia i wyznania może bowiem być w szczególnie istotny sposób naruszana w kontekście świadczenia usług edukacyjnych.

Zasady organizowania lekcji religii i etyki określa obecnie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. Nr 36, poz. 155 ze zm.). Wprowadza ono po stronie publicznych szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych obowiązek zorganizowania lekcji etyki na życzenie rodziców, a w szkołach ponadgimnazjalnych – także na życzenie samych uczniów. Zarówno lekcje etyki, jak i religii odbywają się wyłącznie na życzenie rodziców lub samych uczniów wyrażone w formie oświadczenia. Zgodnie z rozporządzeniem, uczestniczenie lub nieuczestniczenie w przedszkolnej albo szkolnej nauce religii lub etyki nie może być powodem dyskryminacji przez kogokolwiek w jakiegokolwiek formie, natomiast w czasie trwania lekcji religii lub etyki szkoły są obowiązane zapewnić opiekę lub zajęcia wychowawcze uczniom, którzy nie korzystają z nauki religii lub etyki w szkole. Należy podkreślić, że w myśl przywołanego rozporządzenia status lekcji etyki jest mniej korzystny aniżeli zajęć z religii. Te pierwsze

bowiem nie mogą być organizowane w przedszkolach, a ich wymiar ustalany jest przez dyrektora szkoły, co oznacza, że może być potencjalnie niższy aniżeli w przypadku religii.

Niestety, powszechna wiedza wskazuje, że opisane normy nie są w wielu szkołach przestrzegane. W szczególności muszą budzić sprzeciw praktyki, o których donoszą media, a które potwierdza codzienna działalność polskich szkół.

Po pierwsze, rodzice i uczniowie nie są informowani przez dyrektorów wielu szkół o możliwości zorganizowania dla każdego zainteresowanego lekcji etyki. Wydaje się, że taki obowiązek wynika wyraźnie ze statuowanej przez Konstytucję zasady zaufania obywatela do państwa, wynikającej z zasady demokratycznego państwa prawnego. Praktyka ta prowadzi do dyskryminacji osób zainteresowanych lekcjami etyki.

Po drugie, wiele szkół stosuje domniemanie uczestnictwa uczniów w zajęciach z religii. Zazwyczaj przejawia się ono w zakładaniu przez nie obecności lekcji religii w danej placówce (np. w planie lekcji) przed złożeniem przez rodziców bądź uczniów stosownego oświadczenia przy jednocześnie odmiennym traktowaniu lekcji etyki, które – jeśli są organizowane – to na wyraźny wniosek rodziców bądź uczniów. A przecież, stosownie do przepisów przywołanego rozporządzenia, zajęcia z religii i etyki organizowane są w tym samym trybie.

Po trzecie, wiele szkół nie zapewnia uczniom nieuczęszczającym w szkole na lekcje religii w czasie ich trwania stosownej opieki lub zajęć wychowawczych, które odpowiadałyby ich potrzebom oraz nie byłyby źródłem niedopuszczalnej dyskryminacji.

Opisane praktyki doprowadziły do stanu faktycznej niedostępności lekcji etyki w polskich szkołach oraz dyskryminacji osób wyrażających zainteresowanie tymi zajęciami.

Potwierdza to fakt, że trzykrotnie (sprawy: Janik przeciwko Polsce, Saniewski przeciwko Polsce, Grzelak przeciwko Polsce) kwestia faktycznego dostępu do zajęć z etyki w Polsce była przedmiotem orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. Problem ten był również wielokrotnie poruszany w mediach, a także stał się elementem działalności wielu organizacji społecznych (w tym Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka), aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich, parlamentarzystów oraz samorządowców.

Jak słusznie wskazał Rzecznik Praw Obywatelskich, problemów z organizowaniem lekcji etyki nie można tłumaczyć wyłącznie brakiem odpowiedniej liczby chętnych,

określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach. Zdaniem Rzecznika, brak zainteresowania nauką etyki może właśnie wynikać z faktu nieorganizowania tych lekcji, z braku realnej oferty przedstawionej uczniom, iż jeśli chcą takie lekcje zostaną rzeczywiście zorganizowane².

W opinii wnioskodawców, scharakteryzowane wyżej problemy związane z faktyczną niedostępnością lekcji etyki w polskich szkołach wynikają z obowiązującego stanu prawnego. W szczególności, wnioskodawcy stoją na stanowisku, że umożliwia on pośrednią dyskryminację osób zainteresowanych udziałem w lekcjach etyki oraz uczniów nieuczestniczących ani w zajęciach z etyki, ani z religii. Wydaje się bowiem, że obowiązujące przepisy w istocie prowadzą do sytuacji, w której faktyczna możliwość uczęszczania na lekcje etyki zależy od determinacji rodziców i dobrej woli dyrektorów szkół. Brakuje rozwiązań prawnych, które zapewniłyby możliwość uczestniczenia w lekcjach etyki każdemu zainteresowanemu. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w szkołach podstawowych, w których zajęcia z etyki organizowane są sporadycznie. Obecna regulacja jest lakoniczna i – jak pokazuje doświadczenie – wywołuje sprzeczne interpretacje.

Projekt ustawy wychodzi z założenia, że ze względu na konieczność ochrony wolności sumienia i wyznania oraz prawa rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem, a zatem wartości konstytucyjnych – należy zrównać status lekcji religii i etyki. Zdaniem wnioskodawców, oznacza to w szczególności konieczność podniesienia do rangi ustawowej leżącego po stronie szkół publicznych obowiązku organizowania lekcji etyki, jak również uregulowania warunków i sposobu ich przeprowadzania w odrębnym od przepisów poświęconych zajęciom z religii rozporządzeniu. W opinii wnioskodawców, te same względy przemawiają za wprowadzeniem do ustawy klauzuli o zakazie dyskryminacji ze względu na udział w lekcjach religii, etyki lub nieuczestniczenie w zajęciach z obu przedmiotów oraz dopuszczeniem organizowania lekcji etyki w przedszkolach.

W opinii wnioskodawców, kluczowym problemem prawnym, tworzącym w praktyce istotne bariery w swobodnym dostępie do lekcji etyki, jest tryb wyrażania woli uczestniczenia w zajęciach z tego przedmiotu. W obecnym stanie prawnym – stosownie do przepisów

² Zob. wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 lipca 2010 r., sygn. RPO - 601727 - I/10/KJ.

rozporządzenia – jest to oświadczenie złożone w najprostszej formie. Taka formuła prowadzi w praktyce – o czym wspomniano wyżej – do stosowania domniemania uczestnictwa w lekcjach religii. Zdaniem wnioskodawców, problem ten może rozwiązać wprowadzenie ujednoliconej procedury wyrażania woli uczęszczania na lekcje religii i etyki, takiej samej dla obu przedmiotów. Wnioskodawcy proponują, aby ustanowić obowiązek doręczenia każdemu rodzicowi (uczniowi) z początkiem roku szkolnego deklaracji, której wzór zostanie określony w rozporządzeniu. W jej treści zostanie wyraźnie wskazana możliwość wyboru między religią, etyką a nieuczestniczeniem w zajęciach z żadnego z tych przedmiotów, a ponadto informacje, które mają zapobiec dyskryminacyjnemu traktowaniu uczniów lub ich rodziców z powodu wyboru dokonanego w deklaracji. Zdaniem wnioskodawców, temu samemu celowi w sferze faktycznej będzie służyć wprowadzenie zasady, że lekcje religii i etyki są organizowane wyłącznie na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej. W ten sposób osoby nieuczęszczające na lekcje religii lub etyki nie będą czuły się traktowane gorzej od swoich rówieśników, zmuszone – jak wielokrotnie donosiły media – do spędzania czasu na korytarzu lub w bibliotece szkolnej.

Wnioskodawcy uważają również, że dotychczasowy sposób organizowania lekcji religii i etyki w szkołach ponadgimnazjalnych nie realizował w pełni dyrektyw płynących z art. 53 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 1 Konstytucji, tj. nie zapewniał należytej ochrony wolności sumienia i wyznania młodego człowieka. Trzeba bowiem uznać, że współcześnie osoba szesnastoletnia, rozpoczynająca naukę w szkole ponadgimnazjalnej, dysponuje – stosownie do treści art. 48 ust. 1 ustawy zasadniczej – odpowiednim stopniem dojrzałości, który umożliwia jej podjęcie w pełni świadomej, stosownie do jej własnych przekonań religijnych i światopoglądowych, decyzji o udziale w lekcjach religii lub etyki. W tym kontekście wydaje się, że na ponadgimnazjalnym etapie, prawo rodziców do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego kształcenia musi ustąpić przed wolnością sumienia i wyznania uczniów (art. 53 ust. 1, art. 53 ust. 3 w zw. z art. 48 ust. 1 Konstytucji). Prawo rodziców w tym wieku powinno już być realizowane przede wszystkim w toku codziennego procesu wychowawczego, w ramach stosunków rodzinnych, nie zaś zajęć szkolnych.

Wnioskodawcy stoją również na stanowisku, że wyraźnego sformułowania w ustawie wymaga przyjęta w orzecznictwie sądowym teza, iż leżący po stronie szkoły obowiązek organizowania lekcji religii i etyki nie rodzi po stronie ucznia obowiązku uczestniczenia w zajęciach z co najmniej jednego z wymienionych przedmiotów. Zdaniem wnioskodawców, każdy uczeń (jego rodzice) powinien mieć prawnie zagwarantowaną możliwość wyboru

między udziałem w lekcjach religii lub etyki albo nieuczestniczeniem w zajęciach z religii i etyki.

Zdaniem wnioskodawców, obecny stan prawny, w którym umieszcza się na świadectwach szkolnych ocenę z religii lub etyki jest nie do pogodzenia z normatywną treścią art. 53 ust. 7 Konstytucji, zgodnie z którym nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawnienia swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania. A przecież - choćby w odbiorze społecznym - zamieszczenie oceny z religii na świadectwie szkolnym traktowane jest co najmniej jako deklaracja światopoglądu teistycznego. Podobnie uczestniczenie w zajęciach etyki może być rozumiane jako deklaracja bezwyznaniowości.

W opinii wnioskodawców, lekcje religii i etyki w swoim założeniu oraz specyfice przekazywanych treści różnią się zasadniczo od pozostałych przedmiotów szkolnych. W przypadku lekcji religii ten szczególny charakter jest bardzo czytelny – zarówno program nauczania, podręczniki, kwalifikacje i tryb zatrudniania nauczycieli oraz sposób sprawowania nadzoru odróżnia te zajęcia od innych przedmiotów szkolnych. Co ważne, ocena z religii jest integralnym elementem wychowania religijnego i jako taka stanowi w istocie wewnętrzną sprawę związków wyznaniowych. Natomiast w przypadku lekcji etyki wspomniana specyfika wynika przede wszystkim z programu i celów stawianych przed tymi zajęciami. Nie służą one bowiem wyłącznie przekazaniu określonej partii wiedzy, ale przede wszystkim rozbudzeniu wrażliwości moralnej uczniów, udzieleniu im pomocy w rozwiązywaniu podstawowych dylematów etycznych bez odwoływania się do założeń światopoglądu teistycznego. Z tych względów, zdaniem wnioskodawców uzasadnione jest przyjęcie rozwiązania, że ocen z religii i etyki nie wlicza się do średniej ocen uzyskanej przez ucznia w wyniku rocznej klasyfikacji, a uzyskana ocena nie ma wpływu na promocję ucznia do klasy programowo wyższej.

Wnioskodawcy proponują także, żeby usunąć z art. 12 nowelizowanej ustawy usterki legislacyjne, które wywoływały wątpliwości interpretacyjne i krytyczne uwagi w literaturze prawniczej. Dotyczy to w szczególności braku wytycznych w przepisie konstruującym delegację do wydania rozporządzenia przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz zastosowania przez ustawodawcę niewłaściwych spójników.

Projektowana ustawa przewiduje wydanie trzech rozporządzeń.

Art. 12 ust. 3 projektowanej ustawy zakłada, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa wzór i tryb składania pisemnej deklaracji, za pomocą której wyraża się życzenie organizacji lekcji religii lub etyki. Celem tego rozporządzenia jest określenie szczegółowego charakteru wspomnianej deklaracji, której wprowadzenie jest jednym z kluczowych elementów projektowanej nowelizacji. W szczególności rozporządzenie to powinno określać szczegółowy wzór i treść deklaracji, termin jej składania, sposób dokonywania zmian i uzupełnień oraz sposób dokonywania wyboru między uczestnictwem a nieuczestnictwem w lekcjach religii, czy lekcjach etyki lub nieuczestnictwem w żadnej z wymienionych lekcji a także przechowywania deklaracji z uwzględnieniem szczególnego, związanego z wolnością sumienia i wyznania, statusu lekcji religii i etyki. Nadto deklaracja winna zawierać informację, iż uczestniczenie lub nieuczestniczenie w lekcjach religii bądź etyki nie może być przyczyną bezpośredniej lub pośredniej dyskryminacji ucznia lub jego rodziców.

Rozporządzenie nie spowoduje konieczności dokonania zmian w innych przepisach. Powinno ono wejść w życie w terminie 14 dni od ogłoszenia.

Art. 12 ust. 6 projektowanej ustawy zakłada, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania po zasięgnięciu opinii władz kościołów i związków wyznaniowych o uregulowanej sytuacji prawnej określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadania obejmującego organizację lekcji religii.

Celem tego rozporządzenia jest stworzenie ram wykonywania projektowanego art. 12 ustawy w codziennej praktyce szkolnej. W szczególności powinno ono określać minimalną liczbę uczniów niezbędną do zorganizowania lekcji religii w szkole lub placówce, zasady zapewnienia uczniom możliwości uczestniczenia w takich zajęciach w przypadku braku wystarczającej liczby chętnych w szkole lub placówce, kwalifikacje nauczycieli religii i zasady ich zatrudniania, zasady uczestniczenia uczniów w rekolekcjach i innych praktykach religijnych, zasady sprawowania nadzoru i kontroli nad prowadzeniem zajęć z religii oraz umieszczania tych lekcji w planie zajęć.

Rozporządzenie nie spowoduje konieczności dokonania zmian w innych przepisach. Powinno ono wejść w życie w terminie 14 dni od ogłoszenia.

Art. 12 ust. 7 projektowanej ustawy zakłada, że minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określa, w drodze rozporządzenia, warunki i sposób wykonywania przez szkoły zadania obejmującego organizację lekcji etyki.

Celem tego rozporządzenia jest stworzenie ram wykonywania projektowanego art. 12 ustawy w codziennej praktyce szkolnej. W szczególności powinno ono określać minimalną liczbę uczniów niezbędną do zorganizowania lekcji etyki w szkole lub placówce, zasady zapewnienia uczniom możliwości uczestniczenia w takich zajęciach w przypadku braku wystarczającej liczby chętnych w szkole lub placówce oraz kwalifikacje nauczycieli etyki.

Rozporządzenie nie spowoduje konieczności dokonania zmian w innych przepisach. Powinno ono wejść w życie w terminie 14 dni od ogłoszenia.

Projektowana ustawa nie spowoduje obciążenia budżetu państwa ani budżetów jednostek samorządu terytorialnego (art. 34 ust. 2 pkt 4 i 5 Regulaminu Sejmu) . Jej przedmiotem jest zmiana trybu organizacji zajęć z etyki. Stanowi ono również w obecnym stanie prawnym obowiązek po stronie szkół, a zatem – stosowne środki są już zabezpieczone w budżecie państwa oraz budżetach jednostek samorządu terytorialnego. **W szczególności trzeba wyjaśnić, że przyjęcie rozwiązań zaproponowanych w projekcie – mimo, że związane będzie zapewne z wzrostem liczby uczniów uczęszczających na lekcje etyki – nie będzie skutkowało zauważalnym wzrostem wydatków po stronie budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Obecnie bowiem zdecydowana większość uczniów uczęszcza na zajęcia z religii przy jednoczesnej faktycznej niedostępności lekcji etyki, pozostałym zaś szkoły w tym czasie zapewniają stosowną opiekę. W tym kontekście należy spodziewać się, że pewna część osób, które – jak dotąd – uczestniczyły w lekcjach religii lub w ich trakcie pozostawały pod opieką szkoły lub placówki zaczną uczęszczać na lekcje etyki. W ten sposób ewentualne dodatkowe koszty organizacji lekcji etyki zbilansują się ze zmniejszeniem środków finansowych przeznaczanych na prowadzenie zajęć z religii i sprawowanie opieki nad dziećmi, które nie uczęszczają na lekcje z obu tych przedmiotów.**

Projekt nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 ze zm.).

Projekt nie wymaga przedłożenia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej lub Europejskiemu Bankowi Centralnemu w celu uzyskania opinii, dokonania konsultacji albo uzgodnienia.

Wnioskodawcy oświadczają, że projekt nie jest objęty prawem Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2 pkt 6 Reg. Sejmu).

Warszawa, 6 sierpnia 2012 r.

BAS-WAPEiM-1990/12

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia prawna w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej
poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty w wersji
uwzględniającej autopoprawkę
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Ryszard Kalisz)**

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 roku – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity: Monitor Polski z 2012 r. poz. 32) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje zmianę art. 12 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zmianami). Zmiana polega na ustanowieniu nowych zasad organizowania lekcji religii oraz etyki przez publiczne przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Zgodnie z założeniami projektu obowiązek zorganizowania takich lekcji byłby uzależniony od stosownego życzenia rodziców albo – na etapie ponadgimnazjalnym – uczniów. Oceny z religii i etyki nie umieszczano by na świadectwach państwowych, nie miałyby one wpływu na wysokość średniej ocen ani promocję ucznia. Projekt wprowadzałby także do ustawy wyraźny zakaz dyskryminacji ucznia ze względu na uczestniczenie albo nieuczestniczenie w lekcjach religii albo etyki.

Zgodnie z art. 2 projektu, ustawa miałaby wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy
Prawo Unii Europejskiej nie obejmuje przedmiotu projektu ustawy.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Przedmiot projektu ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

4. Konkluzja

Przedmiot poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty nie jest objęty prawem UE.

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

Warszawa, 6 sierpnia 2012 r.

BAS-WAPEiM-1991/12

Pani Ewa Kopacz
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia prawna

w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Ryszard Kalisz) w wersji uwzględniającej autopoprawkę jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

Projekt przewiduje zmianę art. 12 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, ze zmianami). Zmiana polega na ustanowieniu nowych zasad organizowania lekcji religii oraz etyki przez publiczne przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne. Zgodnie z założeniami projektu obowiązek zorganizowania takich lekcji byłby uzależniony od stosownego życzenia rodziców albo – na etapie ponadgimnazjalnym – uczniów. Oceny z religii i etyki nie umieszczano by na świadectwach państwowych, nie miałyby one wpływu na wysokość średniej ocen ani promocję ucznia. Projekt wprowadzałby także do ustawy wyraźny zakaz dyskryminacji ucznia ze względu na uczestniczenie albo nieuczestniczenie w lekcjach religii albo etyki. Projekt nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Projekt nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.

Dyrektor
Biura Analiz Sejmowych

Zbigniew Wrona

**GENERALNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH
OSOBOWYCH**

dr Wojciech R. Wiewiórowski

SEKRETARIAT SZEFA KS

Licz.

Data wpływu 10. 10. 2012.

DOLiS – 033 – 337 / 12 / AFS | 60470

Warszawa, dnia 7 października 2012 r.

Pan

Lech Czapła

Szef Kancelarii Sejmu

Kancelaria Sejmu

ul. Wiejska 4 / 6 / 8

00 – 902 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze

w nawiązaniu do pisma z dnia 24 września 2012 r. (znak: GMS-WP-173-269/12) dotyczącego *autopoprawki do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty* na wstępie uprzejmie dziękuję za uwzględnienie uwagi zasygnalizowanej przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych w piśmie z dnia 19 lipca 2012 r. o sygn. DOLiS-033-337/MK/44141. Niemniej zaznaczyć należy, iż sposób jej uwzględnienia budzić może dalsze wątpliwości.

Jakkolwiek z treści nowoopracowanego brzmienia art. 12 ust. 3 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), zmienionego art. 1 ww. projektu w przedłożonej ostatnio wersji, wynika, że życzenia w zakresie organizacji lekcji religii tudzież etyki wyrażane są w drodze pisemnej deklaracji, której wzór i tryb składania określa minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w drodze rozporządzenia, to jednakże brak jest konkretnego (na wzór proponowanego art. 12 ust. 6 czy 7 ustawy o systemie oświaty) przepisu materialnego w tym zakresie oraz określenia wytycznych dotyczących treści aktu.

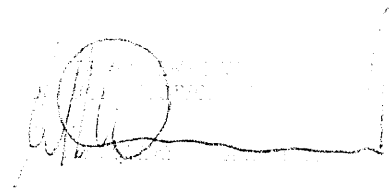
Podkreślenia wymaga natomiast, iż zgodnie z treścią art. 92 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.), rozporządzenia są

wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.

Także z § 63 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. Nr 100, poz. 908) wynikają wymagania w zakresie prawidłowego konstruowania przepisów upoważniających.

Pod kątem ich treści należałoby zatem przeanalizować zaproponowane brzmienie art. 12 ust. 3 ustawy o systemie oświaty, zmieniane treścią art. 1 przedłożonego projektu ustawy.

Z poważaniem

A handwritten signature in blue ink is written over a rectangular stamp. The stamp contains some illegible text and a circular emblem.

PIERWSZY PREZES
SĄDU NAJWYŻSZEGO
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

BSA I - 021 - 351/12

Warszawa, dnia 5 października 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.dz.

Data wpływu

Pan
Lech CZAPLA
Szef Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze!

W odpowiedzi na pismo z dnia 24 września 2012 r., GMS-WP-173-269/12 uprzejmie informuję, że Sąd Najwyższy na podstawie art. 1 p. 3 ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 23 listopada 2002 r. (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) nie uznaje za celowe opiniowania **autopoprawki do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty.**

Z poważaniem

Stanisław Dąbrowski
Stanisław DĄBROWSKI

Związek Województw Rzeczypospolitej Polskiej

Warszawa, 11 października 2012 r.

SEKRETARIAT SZEFA KS

L.ó.z.

Data wpływu 11/10/2012.

ZW/0714/249/12

Pan
Lech Czapla
Szef
Kancelarii Sejmu

Pracownicy Państw Miasteczko

W odpowiedzi na pismo z dnia 24 września 2012 r., dotyczące przedłożenia opinii nt. poselskiego projektu autopoprawki do ustawy: o zmianie ustawy o systemie oświaty, w załączeniu, uprzejmie przekazujemy opinię otrzymaną z województwa pomorskiego.

Z wyrazami szacunku

/-/ Bogdan Ciepielewski

Dyrektor Biura ZWRP

Opinia z woj. pomorskiego

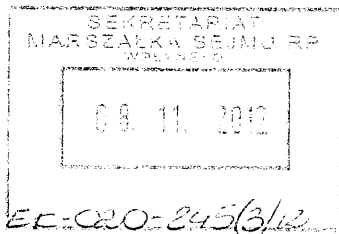
Poselski projekt autopoprawki do ustawy został opracowany w duchu tolerancji i zapobieganiu dyskryminacji ze względu na światopogląd i z tym należałoby się zgodzić, zaopiniować pozytywnie. Jednak pewne zapisy idą zbyt daleko, nie odzwierciedlają poglądów i interesów większości społeczeństwa. Dotyczy to np. deklaracji w sprawie nauki religii/etyki w szkole. Z pewnością dotychczasowy stan prawny wymaga modyfikacji. Uważam, że należałoby uściślić sposób składania deklaracji: na życzenie rodziców, jeden raz na początku każdego etapu edukacyjnego. Należałoby także określić formę ewentualnej rezygnacji z tych zajęć. Niestusne jest założenie, iż w szkołach ponadgimnazjalnych nauka religii/etyki ma odbywać się wyłącznie na życzenie uczniów. Jest to podważanie roli rodziców, którzy powinni mieć możliwość decydowania, gdyż to oni wychowują młodzież aż do osiągnięcia przez nich pełnoletności i za nich odpowiadają. Słuszny jest postulat niewliczania ocen do średniej ocen oraz nieumieszczania tych ocen na świadectwie. Natomiast należałoby się zastanowić nad ZMNIEJSZENIEM TYGODNIOWEJ LICZBY GODZIN Z RELIGII/ETYKI Z DWÓCH DO JEDNEJ GODZINY. Godziny te nie są właściwie wykorzystywane i mogłyby być przeznaczone na przedmioty o zbyt małej tygodniowej liczbie godzin np. historii.

SEJMN
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 8 listopada 2012 r.

Komisja Ustawodawcza
UST-00 - 113 /12

Pani
Ewa KOPACZ
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek

Przekazuję – przyjętą na posiedzeniu w dniu 8 listopada 2012 r. – opinię Komisji Ustawodawczej:

- o poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty wraz z autopoprawką (przedstawiciel wnioskodawców poseł Ryszard Kalisz).

Z poważaniem

Zastępca Przewodniczącego Komisji

/Witold Pahl/

OPINIA nr 131
Komisji Ustawodawczej

**w sprawie poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty
wraz z autopoprawką**

przyjęta na posiedzeniu
w dniu 8 listopada 2012 r.

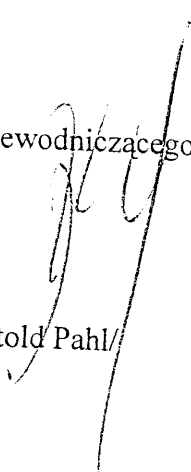
dla Marszałka Sejmu

Komisja Ustawodawcza, na posiedzeniu w dniu 8 listopada 2012 r., rozpatrzyła skierowany przez Marszałka Sejmu – w trybie art. 34 ust. 8 regulaminu Sejmu RP, celem wyrażenia opinii w świetle zgłoszonych wątpliwości w sprawie zgodności projektu z Konstytucją RP - poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty wraz z autopoprawką.

Komisja, po przedstawieniu projektu i wysłuchaniu ekspertów, przeprowadziła dyskusję. W wyniku głosowania Komisja

- **uznała ten projekt za dopuszczalny.**

Zastępca Przewodniczącego Komisji

/Witold Pahl/